

FILMHANDLEDNING FRÅN FILMCENTRUM

FLICKAN SOM RÄDDADE MITT LIV

TEMAN: BARNS RÄTTIGHETER • MIGRATION • KRIG, KONFLIKT OCH TRAUMA

REKOMMENDERAD FRÅN: GYMNASIET

EN FILMHANDLEDNING AV DANIEL LUNDQUIST

Dokumentärfilmaren Hogir Hirori växte upp irakiska Kurdistan. Som 19-åring flydde han kriget och tog sig till Sverige. 2014 är det krig igen i Hogirs hemland. Han lämnar sin gravida fru för att resa tillbaka och med hjälp av kameran berätta flyktingarnas historia. En dag möter han 11-åriga Souad, en flicka som kommer att rädda Hogirs liv.

HANDLING

Filmen inleds med bilder från Stockholm där Hogir tar farväl av sin höggravida fru. Det är krig i Hogirs hemland och han reser tillbaka dit, till irakiska Kurdistan. I bilradion hör vi om kriget. Vi ser bilder från ett krigshärjat land. Hogir berättar att han har starka minnen från sin barndom: "Historien upprepar sig. Då som nu flyr mitt folk. Den här gången från IS, Islamiska Staten".

Hogir träffar människor som är på flykt. Vi får möta människor som gått barfota flera dagar, som bär på små barn och som trängs bak på en lastbil. Människor berättar om hur de förlorat familjemedlemmar. IS säger sig vilja ta över med Guds hjälp. Vi får se en karta över IS utbredning. Yezidierna är en särskilt utsatt folkgrupp som IS dömt som djävulsdyrkare.

Besma, 18 år, gifte sig dagen innan IS tog över hennes by och hon blev åtskild från sin man. Besmas syster berättar att IS kidnappat tre av hennes barn. Förtvivlat berättar de om det inhumana som pågår; att kvinnor och barn kidnappas och säljs på gator och torg. Familjer splittras när barn blir bortrövade och männen halsuggna. 3000 flickor sägs ha blivit kidnappade av IS.

I den utsatta Shingalprovinsen fick yezidierna två val: att konvertera till islam eller bli avrättade. Nu går regelbundet en helikopter med förnödenheter till människorna som flytt upp i bergen. Hogir får möjlighet att följa med i helikoptern, men så hör han en flicka kvida av smärta. Hon ligger på marken, ensam och väntar på sin bror som ska hämta mat. Det visar sig att hon är sjuk och inte har ätit på några dagar. Var hennes föräldrar är vet hon inte.

Mötet med flickan, som heter Souad, gör att Hogir bestämmer sig för att inte åka med i helikoptern. Hogir vill inte lämna Souad ensam. Han försöker hitta hennes lillebror eller någon annan anhörig och finner till slut hennes farfar. De försöker få henne att äta, men det går inte. En läkare säger att Souad riskerar att drabbas av uttorkning. Hogir drabbas hårt av mötet med Souad. Minnena från sin egen barndom sköljer över honom och han sätter sig i sin bil och gråter.

Till arkivbilder berättar Hogir att när han var barn så genomförde den irakiska regimen ett folkmord där 182 000 kurder utrotades. 1991, året då Hogir var lika gammal som Souad är nu, flydde 3 miljoner kurder från sina hem. Hogir var en av dem. Han förstod inte varför de skulle fly eller vart de var på väg. Han skiljdes från sina föräldrar och hamnade i ett inhägnat område bevakat av soldater, varifrån han senare flydde.

När Hogir upptäcker att Souad och hennes farfar är borta bestämmer han sig för att lämna gränsen. Han ser helikoptern i luften och tänker att han missade sin chans. När Hogir sitter i bilen ringer hans bror och undrar var han är någonstans. Han har sett på nyheterna att helikoptern kraschat. Starka känslor sköljer över Hogir. Han börjar leta efter Souad, flickan som räddat hans liv. Han träffar Tawre, som berättar hur hon fick fly upp i bergen timmarna innan skulle föda och överlevde med nöd och näppe. Hon har döpt sitt barn till Harba, som betyder krig.

Hogir bestämmer sig för att åka tillbaka hem till Sverige, där han fortsätter sökandet efter Souad via sociala

medier och medverkan i tv. Han berättar att det varit en omtumlande period sedan han kom hem från Kurdistan. Han har blivit pappa till Mir. Fem månader efter sin första resa är det dags för Hogir att lämna sin familj igen. Han kan inte glömma Souad och de andra människorna han träffat i Kurdistan.

Det filmade materialet från Hogirs första resa har blivit till en kort dokumentärfilm som visats på kurdisk tv. Hogir hoppas att filmen ska hjälpa honom att hitta Souad. Istället hittar han Tawre och hennes dotter. I brist på plats i ett flyktingläger bor de i ett förråd utan elektricitet tillsammans med sex andra familjer. Camila gick i femman när hon tvingades fly och drömmer om att bli läkare. Hon var väldigt duktig i skolan, men nu har familjen inte råd att bekosta någon skolgång och dessutom behövs hon hemma för att ta hand om sina syskon.

Hogir fortsätter att besöka olika flyktingläger. Flera personer han möter har sett Hogirs film, men ingen har sett Souad. Vi får reda på att Besma nu har återförenats med sin man och att de planerar att ta sig till Turkiet och sedan vidare till förhoppningsvis Tyskland eller Österrike. Hogir berättar om när han själv flydde, i september 1999. 19 år gammal tog han sig ensam och utan pass hela vägen till Sverige. I Turkiet utsattes han av brutalt våld från gränspoliserna vid sina tre försök att ta sig ut ur landet. Flyktingbåten till Grekland höll på att sjunka när den hamnade mitt i en storm. Han var tillfångatagen av den albanska maffian i 13 dagar och hans föräldrar och vänner trodde att han var död. När han åkte med speedbåt till Italien blev de jagade av kustbevakningen och slängda i havet av smugglarna. Senare tog han sig med lastbil från Tyskland och blev avsläppt på en snöig parkering i Sverige iförd tunna sommarkläder. Det var en lång och jobbig resa. Besma och hennes mans resa till Europa har precis börjat.

Tillsammans med Wasila beger sig Hogir till ett flyktingläger för att se om de kan hitta hennes barn. Wasila berättar att hon var 13 år när hennes pappa gifte bort henne med en främmande man. De fick tre barn, men efter ett tag kunde de inte leva ihop längre och skiljde sig. Eftersom hon inte tillåts att träffa sina barn kan det bli problem om någon skulle känna igen henne i flyktinglägret. Hogir hittar barnen och filmar ett samtal med dem som han visar för deras mamma. Barnen säger att deras mamma är död.

Vi åker genom Shingalområdet, som nu är delvis befriat av de kurdiska styrkorna. Tidigare var Shingal hem för många av människorna vi möter i filmen men nu består det av ruiner. Uppe i bergen hittar Hogir den kraschade helikoptern som han skulle ha åkt med. Där uppe fanns människor i desperat behov av hjälp. Många hängde sig fast i helikoptern vilket ledde till att piloten tappade kontrollen över den. Ljudet av IS bomber hörs en bit bort.

Hogir tänker på sin fru och son, men vill samtidigt hitta Souad. Han känner att tiden börjar rinna iväg och han försöker få hjälp av andra i sitt letande. På telefon-

svararen hörs meddelande från hans fru som undrar när han kommer hem. Hogir säger att han känner sig misslyckad och ledsen över att han inte hittar Souad, men han måste tillbaka till sin familj i Sverige. På vägen till flygplatsen får han ett telefonsamtal från en vän som har träffat några som säger att de känner Souad. Hogir vågar knappt tro på det innan han fått träffa Souad, men bestämmer sig för att stanna kvar.

I ett flyktingläger möter Hogir en pojke som säger att Souad är hans syster. På leriga vägar följer Hogir honom genom lägret, fram till ett tält där Souad finns. När Hogir träffade Souad förra gången berättade han om sin familj för att hålla henne vaken men trodde inte att hon lyssnade. Det visar sig att Souad känner igen Hogir och har frågat mycket efter honom. Hogir frågar om han får krama Souad. Han gråter och undrar om hon vet hur mycket hon har hjälpt honom.

Hogir tar Souad till den klinik som finns i flyktinglägret. Souad har problem med huvudvärk, illamående och plötsliga smärtor. Hon var tre år när hon svimmade första gången. Nu har hon tvingats lämna skolan och säger att hon inte har några vänner. Läkaren som undersöker henne kan inte hitta något fel och Hogir tar Souad till sjukhuset i Kurdistans huvudstad Erbil. Efter en ordentlig undersökning konstaterar läkaren att Souad lider av epilepsi orsakad av en hjärnskada och att de ska påbörja en behandling. Sjukdomen är svår att bota men det går att minska antalet anfall med hjälp av medicin och på så sätt kan Souad få hjälp att leva ett normalt liv.

Efter att Hogir tillbringat två månader i Sverige är han tillbaka i irakiska Kurdistan. Wasila ska för första gången på två år få träffa sina barn. I fortsättningen kommer de att vara med henne en vecka varannan månad. Hanifa har lyckats hitta sina två systrar och köpa tillbaka dem från IS. De omfamnar varandra och gråter när de äntligen möts.

Souad leker med ballonger tillsammans med några andra barn. Hon säger att hon mår bra. Hon ska börja skolan igen och har fått kompisar. I framtiden vill hon bli fotograf. Innan Hogir lämnar Kurdistan vill Souad att han ska åka en runda med hennes pappa i lägret. Hon vill att Hogir lovar att han tar med sig sin familj nästa gång han kommer på besök. Souad ser glad ut när hon åker på sin pappas lastbilsflak. Hon får låna Hogirs kamera och filmar honom.

När filmens eftertexter visas får vi se en pojke sjunga. Det är Souad som filmar och vi hör hennes röst: ”Jag heter Souad. Det här är min film”.

I filmens epilog befinner vi oss i Kurdistan tre månader senare. Souad filmar Hogir som är tillbaka tillsammans med sin fru och sin son. Souad håller om en nalle och berättar att hon döpt den till Hogir.

KURDERNAS HISTORIA OCH KRIGEN I MELLANÖSTERN

Kurdistan består av områden i Irak, Turkiet, Iran och Syrien. Kurderna har länge kämpat för sin frihet men motståndet har varit starkt och försök till kurdiskt självbestämmande har effektivt bekämpats. Många kurder har fångats, torterats och avrättats i kampen för sina rättigheter.

- Ta reda på mer om kurderna och deras historia. Hur har deras kamp sett ut under 1900-talet fram till idag? Vilka är yezidierna, som det talas om i filmen?
- Vad vet du om länderna i mellanöstern? Vilka är huvudstäderna? Vem styr länderna? Vilka olika folkgrupper finns det i området? Vilka konflikter finns i området idag och historiskt?

Irakiska Kurdistan har idag ett långtgående självbestämmande, men även detta område har präglats av konflikter. I filmen berättar Hogir om Operation Anfal som genomfördes av den irakiska regimen i ett försök att utrota den kurdiska befolkningen från Irak. Operationen beordrades av Saddam Hussein som under många år var Iraks diktator.

- Flera krig pågick i Irak under Saddams tid som ledare. Det stora kriget med Iran, Kuwaitkriget och det så kallade Irakkriget där USA invaderade landet. Så småningom ställdes Saddam Hussein inför rätta och avrättades. Ta reda på mer om de olika krigerna och den roll Irak spelat i världspolitiken under modern tid. Diskutera den irakiska regimen men också den roll FN och världens stormakter haft i konflikterna. Har Sverige spelat någon roll?
- I filmen sägs att 182 000 människor dödades och städer och byar förstördes under Operation Anfal. Ta reda på mer om Anfal och vad som egentligen hände under den irakiska regimen utrensning av kurder.

Som beskrivs i filmen är människor idag i irakiska Kurdistan under attack från IS och 1,4 miljoner människor är på flykt.

- Vad står IS för och vad betyder det? I vilka länder och områden opererar IS? Vad vill de egentligen uppnå?
- Varför tror ni att IS fått så stort inflytande de senaste åren? Vilka bakgrundsfaktorer kan ni hitta till IS utbredning? Fundera både över historiska faktorer och olika skeenden i modern tid som kan ha lagt grunden till IS.

PÅ FLYKT FRÅN KRIG OCH FÖRTRYCK

Hogir berättar i filmen om sin egen flykt och den långa och mödosamma resan från sitt hemland till Sverige. I Hogirs berättelse om flykten till Sverige är det tydligt hur komplicerat det är att ta sig in i Europa och resa från ett land till ett annat. Flyktingar tvingas till exempel betala dyrt för livsfarliga resor på båtar över Medelhavet.

- Många flyktingar kan berätta liknande historier som Hogir. Försök sätta dig in i vad det innebär att tvingas fly från sitt hem. Hur tror du det påverkar en människa? Hur är det att komma till ett helt nytt land och inte kunna språket och kanske inte känna någon? Vad menar Hogir när han i filmen säger att han förlorade sin barndom?
- Ibland talas det om "Fort Europa". Vad betyder det? Hur ser ni på EU:s roll när det gäller att hjälpa människor på flykt? Är det nödvändigt att ha "en mur" runt Europa? Hur skulle det se ut om vi hade mer öppet mellan olika landsgränser?
- I Sverige infördes den 4 januari 2016 tillfälliga gränskontroller vid Öresund i tydligt syfte att minska antalet flyktingar som kommer in i landet. Den 21 juni samma år röstade Sveriges riksdag igenom ett lagförslag i syfte att minska antalet asylsökande. Vad innebär gränskontrollerna och den nya lagen och hur påverkar de möjligheterna för människor att söka asyl i Sverige?
- "Varför är det ingen som hjälper oss?", undrar en förtvivlad kvinna i filmen. Diskutera den förskjutning som skett inom svensk politik och den förändring av Sveriges hållning till att hjälpa människor som är på flykt. Vad tror ni svängningen beror på?
- Vilka olika argument används i debatten för att ta emot och inte ta emot människor som är på flykt? Försök komma på så många olika argument ni kan. Vilka argument är hållbara? Stryk de argument som inte håller för en mer noggrann analys tills ni har några få starka argument kvar. Diskutera hur vi kan förhålla oss till dem för att vi i Sverige på bästa sätt ska kunna hjälpa människor som är på flykt från krig och förtryck.

KRIG OCH MEDIER

Det pågår ständigt krig och konflikter runt om i världen och avgörande för hur vi ska få kunskap om dem är mediernas bevakning av dem. Vietnamkriget brukar sägas vara det första krig som avgjordes lika mycket i medierna som på slagfältet. Via tv:s genombrott flyttade kriget in i människors vardagsrum och det skapades en opinion mot det våld amerikanska styrkor utövade på civilbefolkningen. Under Gulfkriget lades stora resurser på att inte upprepa misstaget och försök att styra medierna till en mer positiv rapportering om amerikanska framgångar.

- Fundera över den roll medierna spelar i nyhetsrapporteringen. Vad betyder det att ett krig avgörs i medierna lika mycket som på slagfältet? Vilken betydelse har tv och internets genomslag haft för hur vi skaffar oss kunskap om konflikter i världen?
- I filmen förekommer bilder från olika flyktingläger. Är det bilder du känner igen eller får du se saker du upplever att du inte sett förut? På vilka sätt ger filmen en fördjupad bild tycker du?
- Vilka världskonflikter har medierna rapporterat om den senaste tiden? Står det utrymme olika skeenden i världen fått i mediebevakningen i paritet med dess om-

fattning? Finns det konflikter som syns lite (eller inte alls)? Varför är det så? Vem avgör egentligen vad som syns i mediernas nyhetsbevakning?

- I vissa delar av världen är det omöjligt att rapportera om saker som är obekväma för regeringen. I Sverige och många andra länder är det fria ordet en självklarhet, men det förekommer också försök att styra mediernas rapportering. Finns det någon nyhet från den senaste tiden som går att ifrågasätta utifrån vem som egentligen tjänar på den?

DOKUMENTÄRFILMEN SOM GENRE

Flickan som räddade mitt liv är en dokumentärfilm.

- Vad skulle du säga kännetecknar en dokumentärfilm? Försök komma på så många saker som möjligt.
- Hur tycker du att *Flickan som räddade mitt liv* svarar mot dina förväntningar på dokumentärfilmen som genre? Fundera över saker som berättarröst, användandet av kameran, arkivbilder, intervjuer och så kallade "talking heads". På vilka sätt tillför de olika nivåer i filmens berättelse?

En dokumentärfilm använder sig av vår gemensamma verklighet och skildrar en eller flera aspekter av den. Historien som berättas är inte fiktiv som i spelfilmer, där skådespelare gestaltar en bestämd handling. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det bakom varje film finns filmskapare som under arbetets gång har gjort en mängd val som resulterar i den färdiga filmen. Inte sällan har filmens upphovspersoner en viss agenda eller vill påverka sin publik på ett eller annat sätt. Dokumentärfilmer kan vara förklarande, som exempelvis tv-dokumentärer om naturen, men också bestå av mer eller mindre iscensatta filmsekvenser som bidrar till dramatiken i berättelsen, som i dramadokumentären. Ibland förhåller sig dokumentärfilmaren som "en fluga på väggen" till det som filmas. Hen är osynlig i filmen vilket ger oss en stark känsla av att observera världen och skapa oss vår egen uppfattning om den.

- Diskutera vilka val regissören Hogir Hirori gjort under arbetet med *Flickan som räddade mitt liv*. Hirori har gjort en film där han själv är högst delaktig, inte bara som filmens berättare utan också som synligt närvarande och deltagande i händelseförloppet. Varför tror ni han valt just detta sätt att berätta sin historia? Fundera över hur filmen hade kunnat se ut om han istället valt "flugan på väggen"-perspektivet och inte inkluderat sig själv i berättelsen. Hade det gått att skapa en lika stark film tror ni?

En del av spänningen i filmen bygger på att Hogir Hirori försöka hitta Souad. I och med att han till sist finner henne får filmen ett naturligt och lyckligt slut.

- Varför är det så viktigt för Hogir att hitta Souad tror du?
- Vad tyckte du om filmens slut? Hur hade filmen blivit, tror du, om Hogir inte hittat Souad?
- Filmen avslutas med en epilög. Vad betyder epilög? Kommer du ihåg vad som hände allra sist i filmen? Kan du komma på andra filmer du har sett eller böcker du har läst som avslutas med en epilög? Varför tror du att det är vanligt att berättelser avslutas så?
- Ibland inleds berättelser med en prolog. Vad betyder det och kan du komma på filmer eller böcker som börjar så?

TIPS PÅ FÖRDJUPNING

Den kurdiske regissören Bahman Ghobadi har i flera fantastiska filmer skildrat kurdernas situation. *De druckna hästarnas tid* (2000) handlar om några föräldralösa barns hårda och farliga arbete på gränsen mellan Irak och Iran i syfte att tjäna ihop pengar till en handikappad pojkes operation. *Turtles Can Fly* (2004) utspelar sig precis före USA:s invasion av Irak, där barnen gräver efter landminor att sälja till amerikanerna samtidigt som installationer av parbolantenner gör det möjligt för byborna att få ökad kontakt med omvärlden.

Den animerade filmen *Persepolis* (2007) skildrar Marjane Satrapis uppväxt i Iran under en omvälvande period i landets historia, som bland annat innefattar kriget mot Irak.

Innan snön faller (2013) av den norsk-kurdiske regissören Hisham Zaman är den gripande berättelsen om Siyar från irakiska Kurdistan som är på jakt efter sin syster som rymt från ett stundande bröllop och under filmens gång tar sig genom Europa.

En annan stark flyktingskildring är *In This World* (2002) i regi av Michael Winterbottom, om två afghanska bröders väg mot England och ett bättre liv.

Den svenske dokumentärfilmaren Magnus Gertten skildrar i *Hoppets hamn* (2011) hur tusentals fångar från nazisternas koncentrationsläger kom till Malmö våren 1945. I *Varje ansikte har ett namn* (2015) söker han upp några av människorna och vi får höra deras historier.

Hans Rosling, professor i nationell hälsa vid Karolinska institutet, är känd för att med banbrytande statistik sprida kunskap om världens och mänsklighetens utveckling. I flera videoklipp har han med pedagogisk tydlighet beskrivit dagens flyktingskris och bakomliggande mekanismer. Videogoogla Hans Rosling + flyktingar så finns mycket tänkvärdt stoff som kan fungera som underlag för diskussion i klassrummet.

PRODUKTIONSUPPGIFTER
Original titel: *Flickan som räddade mitt liv*
Genre: Dokumentär
Regi: Hogir Hirori

Sverige, 2015
Längd: 58 min.
Språk: Kurdiska
Textat språk: Svenska
Rekommenderad från: Gymnasiet

Distribution: Filmcentrum
Bergsunds Strand 39
Box 17099
104 62 Stockholm
Tel: 08 545 275 00
www.riks.filmcentrum.se
E-post: distribution@filmcentrum.se